ژبـــه

ژبه د ژونديو موجوداتو تر منځ خبر (اطلاع) ور کول ده. د شاتو موچۍ د شاتو د منبع پر سر د ګرځېدو په واسطه نورو موچيو ته خبر ور کوي چي شات دلته دي. ميږيان دخپلو دوو انتنونو او د بوی د ژبي په واسطه نورو ته خبر ورکوي ،ښځينه بوراګاني په هوا کښي د نرينه بوراګانو توجه ځانته ته د يو ډول بوی په واسطه را جلبوي. مرغان د خپلو سندرو (ربز) په واسطه د ډلي نورو مرغانو ته د يوه نوي ځای د نيولو خبر ور
کوي. حيوانات هم د انسانانو په شان د خطر، بيري (ويري) او تېښتي خبر نورو ملګرو ته د اواز او يا کوم بل سلوک د ښکاره کولو له لاري ور کوي. د انسانانو د خبرو ژبه انسان ته دغه امکان ور بخښي چي د يو شمېر محدودواو ساده ږغونو له لاري يو زيات شمېر غير محدود نوي او مغلق اطلاعات جوړ کړي. ټولي انساني ژبي يو شمېر محدودو ژبني ږغونه (*fonem*) لري، کوم چي د هري ژبي د الفبي د تورو څخه عبارت دي. فونيمونه په خپله مانا نه لري، مګر که يو يا څو فونيمه سره يو ځای کړو نو مانا لرونکي واحدونه (*morfem*) او يا په بل عبارت ساده کلمي څني جوړيږي. که يو شمېر دغه کلمې د معينو ګرامري قاعدو له مخي سره يو ځای سي نو بيا جملي ور څخه جوړيږي، چي جملې نو بيا د انسانانو د ژبي هغه واقعي اطلاعات دي.

Ketabton.com

د ژبو تر منځ د فونيمونه ځای پر ځای کېدل يو د بله توپير لري. ټولي ژبي اواز لرونکي توري (*vokaler*) او بې اوازه توري (*konsonanter*) لري.

په نړۍ کښي د ۵۰۰۰ په شا و خوا کي مختلفي ژبي وجود لري چي يو د بله څخه توپير لري. د مثال په توګه پښتو او دري دوې مختلفي ژبي دي او په افغانستان کي له ډېره وخته سره ملګري دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لرغون پوهانو یو شمېر لیکني پیدا کړي دي چې د پښتو او دري ژبو په هکله یې معلومات ور کړئ دئ. د بغلان د کتیبې (لیکني) څخه (۱۶۰ م) ښکاره کیږي چې په تخارستان کي د کوشانیانو د وخت ژبه یو ډول زړه دري وه، چې د اوازونو، کلمو او ګرامر له مخي یې د پښتو سره زیات ګډون درلود چې هغه ژبه موږ کولای سو دري و بولو، دا چې د دوهمي هجري پېړۍ څخه د پښتو ژبي پخواني اثار هم موجود دي نو کولای سو چې و وایو پښتو او دري دوې سره ملګري او نیژدې ژبي دي.

په نړۍ کښي ډیري ژبي موجودي دي چې یو دبله لږ یا ډېر توپیر لري. همدا ډول په هره ژبه کي بیا مختلفي لهجي (*dialekter*) وجود لري. د لهجو دغه اختلاف په ځینو ژبو کي لږ او په ځینو ژبو کي ډېر وي. د مثال په توګه په سویډني ژبه کي د جنوبي منطقې لهجه (*Skånska*) د ستوکهولم او یا نورو منطقو د لهجو سره فرق لري. په پښتو ژبه کي هم مختلفي لهجې سته چې هغه یو د بله څخه ډېر زیات توپیر لري.

پښتو د هغو پنځوسو معتبرو ژبو په کتار کي راځي کوم چې بډای ادبیات لري. پښتو د افغانستان ملي ژبه ده. په افغانستان کي نژدې ۱۲ ملیونه وګړي خبري په کوي (د ۱۳۵۳ کال د احصایې له مخي).
او په پښتونستان کي نژدي اوه ملیونه وګړي خبري پرې کوي. سربېره پر دې دوو سیمو یو شمېر پښتانه په پاکستان، هند، کشمیر، یو لږ شمېر د چین په (سین کیان) او له پنځو سوو زرو نه زیات پښتانه د ایران په خاوره کي ژوند کوي. د چین د پښتنو د موجوده ژبي په باب معلومات نشته.

د پښتو ښېړني او زده کړي ته د وروستیو درو پېړیو په جریان کي د لوېدیځو ښېړونکو زیاته پاملرنه اوښتې ده. په بریتانیا، روسیه، فرانسه، جرمني او نورو هیوادو کښي ډېرو پوهانو پښتو زده کړې او ښېړلې ده. ډیرو لوېدیزو پوهانو ډول ډول پښتو کتابونه لیکلي دي.

د ۱۹۳۹ کال نه وروسته د مسکو د ختیځ پېژندني په انستیتوت او یو شمېر نورو لوړو پوهنځیو کي د پښتو تدریس په منظم ډول شروع شو چې د تدریس انتظام او د موادو برابرول یې د استاد اسلانوف د زیار او زحمت محصول وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښتو او هندي ژبي

پدې کي شک نشته چي پښتو د لوېديزو اريايي ژبو په کورنۍ پوري اړه لري او په هغو کي د باختري ژبو په جمله کي يوه ژوندۍ ژبه ده. خو بيا هم د نورو باختري ژبو په نسبت د هندي ژبو سره خصوصا په لغوي پانګه کي د پاملرني وړ ګډون لري.

د دې يو علت د هندي ژبو سره د پښتو د زرګونو کلو ګاونډيتوب او د ګډو پولو لرل دي. دوهم علت يې پر هند باندي د پښتنو د څو پېړيو حکومتونه دي چي د هغه په اثر پښتو ډېر څه هندي ژبو ته ورکړي او ډېر څه يې ور نه اخيستي دي. د دې کار په نتيجه کي هندي ژبي د پښتو څخه او پښتو د هندي ژبو څخه متاثري ښکاري. د پښتو اوهندي

ژبو تر منځ بل ګډ خصوصيت د (ټ، ډ ، ړ او ڼ) د ږغونو موجوديت دئ. څېړونکي عقيده لري چي آريايي ژبو دغه ږغونه نه لرل ، پښتو مستقيما په خپله يا د هندي ژبو له لاري دغه ږغونه له دراويدي ژبو څخه اخيستي دي. ځکه هندي ژبو هم دغه ږغونه په خپل اصل کي نه درلودل او هغه يې د مغلوبو او شړل شوو دراويدي ژبو څخه اخيستي دي. له دغه ځايه وو چي يو شمېر محقيقينو عقيده درلوده چي پښتو د هندي ژبو له کورنۍ څخه ده.

په ۱۸۲۸ کال کي د لومړي ځل د پاره (کلاپروت) او له هغه څخه وروسته يو شمېر نورو دغه نظريه منځ ته راوړه چي پښتو يوه آريايي ژبه ده ، نه اينډو آريايي ژبه.

پښتو د پراختيا په پوړيو کښي

پښتونخوا ته د عربو د نفوذ نه وروسته د عربي او عربي ادبياتو له خوا ورو د پښتو ادبياتو ساحه ور تنګه شوه. د پښتو ادبيات يوازي د فولکلور په ډول د عامو پښتنو په سيمو کښي ساتل کېدل چي د يوه څخه بل ته به شفاهي ډول نقل کېدل. پدې ډول پښتو د پرديو ژبو د يرغلو څخه خوندي وه. د دغه وخت د خوږو اشعارو څخه زموږ په لاس کښي يوازي د امير کروړ يو حماسي شعر (د دوهمي پېړۍ پيل) او ځيني نور ، ډېر لږ اثار دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سوريانو او غوريانو په وخت کښي د السرواني ، اسعد سوري ، ښکارندوی ، تايمني او د پښتو د نورو پياوړو شاعرانو د روزني او پالني ځانګو د شاهانو دربارونه وه . پدغه دربارونو کي پرته له پښتو نه په بله ژبه خلک نه پوهېدل . د دوی ژبه سوچه پښتو وه او د دوی د منطقې ژبه د فارسي او عربي ژبو د نفوذ څخه ساتل شوې وه .

پښتنو شاهانو په هند کښي نه يوازي د هند ابادی او مدنيت ته خدمت کړئ بلکي په خپلو دربارونو کښي يې پښتو هم پاللې ده .

هجري لسمه او يوولسمه پېړی د پښتو د روزني او د پښتو ادبياتو د پرمختګ طلايي پېړی ګڼل کيږي . پدغه وخت کښي موږ د پښتو له پاره دوه چاپېريالونه ټاکلای شو :

۱ـ رسمي چاپېريال :

چي د ستر مشر ميرويس نيکه له وخته د پښتنو سياسي او ادبي مرکز کندهار او بيا کابل ګرځي .

۲ـ اولسي يا غير رسمي چاپېريال :

چي د روښانيانو د تحريک سره سم شروع کيږي .

دلته به پر لومړي چاپېريال لږ څه رڼا واچول شي :

پښتو د حاجي ميرويس خان په دوره کښي :

د ميرويس نيکه درني کورنۍ نه يوازي د پښتو پالنه کړې ، بلکي د پښتو ژبي ښه شاعران هم وه . د ده په دوره کي د پښتو ښه شاعران و روزل شوه لکه سيدال خان ناصري ، ملا پير محمد ، بابو جان بابي ، داود هوتک ، ملا نور محمد غلجی او نور .

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښتو د شاه حسين په زمانه کښې:

بيا د ده د زوی شاه حسين په زمانه کښې چې د پښتو د خدمت په باب د تاريخ يوه ځلانده دوره ده. د ده دربار د پښتو ژبې د ادب ښه زانګو ګڼل کيږي. د ده په امر د پښتو ژبې د شاعرانو تذکره(پټه خزانه) و ليکل شوه چې د پښتو د ادب تاريخ يې ۱۳ سوه کاله مخکښې زمانو ته و رساوه.

پښتو د احمد شاه بابا په زمانه کښې:

پښتو ژبه په ادبي لحاظ د احمد شاه بابا (چې د پښتو ژبې شاعر هم وو) او د ده د اولادې، تيمورشاه او شاه زمان په وختو کې پالل شوې، مګر په حقيقت کښې د تيمور شاه له خوا له کندهاره د سياسي مرکزيت لېږدول و کابل ته د پښتو د پرمختګ له پاره لويه صدمه وه چې جبيره کول يې ګران شول.

پښتو د امير دوست محمد خان په زمانه کښې:

د امير دوست محمد خان په کورنۍ کې د پښتو ژبې کلکه مينه پرته وه، د همدې مينې په اثر د ده ورونه سردار مهردل خان او سردار پردل خان د پښتو ژبې خوږ ژبې شاعران وه.

پښتو د امير شير علي خان په زمانه کښې:

د اعليحضرت امير شيرعلي خان په وخت کښې پښتو ژبې ته په رسمي ډول خدمت شروع شو. ټول عسکري، ملکي او د کابينې د غړيو القاب يې په پښتو واړول. د هغه وخت ځينې عسکري قوماندې چې په پښتو شوې وې لا تر اوسه ژوندۍ دي لکه(تيار سئ، ولاړ سئ، دربږ) او نور.

پښتو د امير عبدالرحمن خان په زمانه کښې:

اعليحضرت امير عبدالرحمن خان د پښتو سره بې مينې نه وو. د ده په امر د عبدالقادر خټک اثر(يوسف او زليخا) په سلطنتي مطبعه کښې چاپ شو.

پښتو د امير حبيب الله خان په زمانه کښې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اعلیحضرت حبیب الله خان په وخت کښي د پښتو په باب یو لوی ګام واخیستل شو او هغه دا چي پښتو ژبي د معارف په تعلیمي نصاب کښي ځای و نیوئ او د ښوونځي په درسي پروګرام کي رسمي داخله شوه. مولوي صالح محمد لومړی درسي کتاب و لیکئ چي بیا په لاهور کښي هم چاپ شو. په سراج الاخبار کښي د پښتو مضمونونو چاپول شروع شوه.

پښتو د پاچا امان الله خان په زمانه کي:

د اعلیحضرت امان الله خان پښتو ته خاصه توجه وه. دوی د پښتو د زده کړي او تعمیم په غرض (پښتو مرکه) نومي ټولنه جوړه کړه، چي د هیواد د ټولو قومونو فاضلانو او عالمانو ګډون پکښي کړئ وو. پدغه وخت کي د پښتو د پاره ګرامري قواعد ولیکل شوه، لغوي پانګه او د اصطلاحاتو ذخیره یي را ټوله کړه شوه، نوي نومونه او اصطلاحات هم جوړ شوه. د پښتو کتابونه (یوازنی پښتو)، (پښتو پښنویه) ولیکل او چاپ شول. طلوع افغان ورځپاني چي په دري ژبه یي مضمونونو خپرېدل په پښتو ژبه هم د مضمونونو په خپرولو پیل و کړ چي ورو ورو ټوله پښتو شوه.

پښتو د اعلیحضرت نادر خان پښ زمانه کښي:

د اعلیحضرت نادر شاه په وخت کي پښتو مرکه په (پښتو انجمن) واوښته او بیا مرکز ته را نقل او د (کابل ادبي انجمن) په ګډون په (پښتو ټولنه) واوښت. پدغه وخت کي د پښتو د پراختیا د پاره کار پیل شو.

پښتو د اعلیحضرت محمد ظاهر خان په زمانه کښي:

د اعلیحضرت محمد ظاهر خان په زمانه کي کله چي سردار محمد داود صدراعظم سو نو پښتو ژبي ته زیاته توجه وکړه. هغه دا چي د دولت ټول کار کوونکو ته یي په اجباري ډول د پښتو ژبي د زده کړي امکانات برابر کړه که څه هم ژبه به پښتو وه او د ژبي د کورسونو تر لوستلو وروسته په ازموینه کي تر بریالي کېدو وروسته یي میاشتنۍ معاش د پنځوسو افغانیو په اندازه ور زیاتاوه.

۲ـ اولسي یا غیر رسمي چاپېریال:

(c) ketabton.com: The Digital Library

په اولسي چاپېريال کښې د پښتو د پالنې او ادب د پرمختګ شروع د روښانيانو په ديني رنګ کښې د ملي او سياسي حرکت سره يو ځای شروع کيږي .

پښتو د روښانيانو په دوره کښې :

د پښتو ژبې په لمن کښې د پير روښان تاليف (خيرالبيان) لومړی بشپړ کتاب دئ چې په ۹۷۰ هجري کال کښې ليکل شوئ دئ او بيا يې ۱۰۶۰ هجري کال کښې نقل شوئ دئ . تر دې کتاب دمخه پرته د شيخ ملي له کتابه چې هغه هم ورک دئ او د (سليمان ماکو) د تذکرة الاوليا چې يوازې يو څو پاڼې يې موندل شوې دي ، د کوم بل کتاب څرک نه لرو .

پښتو د خوشال خان په زمانه کښې :

د پښتو د ادب روښانه دوره د خوشال خان ختک د منځ ته راتلو سره سمه شروع شوه . د خوشال خان د قلم په زور پښتو نه يوازې د ننني ادبي ژبو سياله شوه بلکې د پښتنو د مليت د ژوندي کولو ساه يې بايد و بولو . خوشال خان د لومړي ځل د پاره په پښتو کښې ادب ، سياست (دستار نامه) ، طب (طبنامه) او نور علوم ځای کړل چې دا کار نه مخکې چا کړئ او نه وروسته . د ده دغه کار د ده د کورنۍ د نورو غړو له خوا بشپړ شو .

د خوشال خان په وخت کښې او له هغه وروسته په پښتو کښې غښتلي او نازک خياله شاعران منځ ته راغلل لکه رحمان بابا ، حميد ماشو خېل ، حسين ، مصري خان او نور چې د نولسمې پېړۍ تر پيل پورې يې دوام وکړ او په پښتو کښې يې اخلاق ، تصوف او بشردوستي ځای کړل .

د نولسمې پېړۍ په پيل کښې خارجي استعمار چيانو ، لومړی سيکانو او بيا انګرېزانو د دوراني دولت د مشرانو د اولادې له اختلافه استفاده وکړه او د پښتنو خاوره يې پر دوو بلکې پر درو برخو و وېشله چې تر اوسه پورې لا پر هغه حال پاته ده . د استعمار په مقابل کښې د ليرې پښتونخوا پښتنو په يوه لاس کښې توره او په بل لاس کښې قلم واخيستل چې په دواړو مبارزه ترننه روانه ده .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پښتو لیک دود تاریخچه:

د پښتو د ننۍ الفبې توري د عربي ژبي په اساس جوړ شوي دي چي سبب يې د اسلام د راتګ سره سم د عربي ژبي نفوذ دئ.

تر اسلام د مخه د اوسني افغانستان او هغه ته په ورڅېرمه سيمو کښې دوه ډوله الفبې عموميت درلود:

الف: خروشتي الفبې

ب: يوناني (آرامی الفبې د پښتو د پاره دومره اهميت نه لري).

د معاصر افغانستان او هغه ته په ور څېرمه (خصوصاً لوېديځو) بيلو بيلو سيمو کښې د موندل شوو کتيبو (ليکنو) او سکو له مخي ښخه د تاريخ پوهان وايي چي د دغو سيمو د بيلو بيلو ژبو له پاره خروشتي الفبې رواج وه. خروشتي د يو ډول لرغوني الفبې نوم دئ نه د يوې ژبي. دلته لاندي د خروشتي الفبې نمونه و ګورئ:

پر سکو باندي د خروشتي الفبې نمونې:

د خروشتي الفبې نمونه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

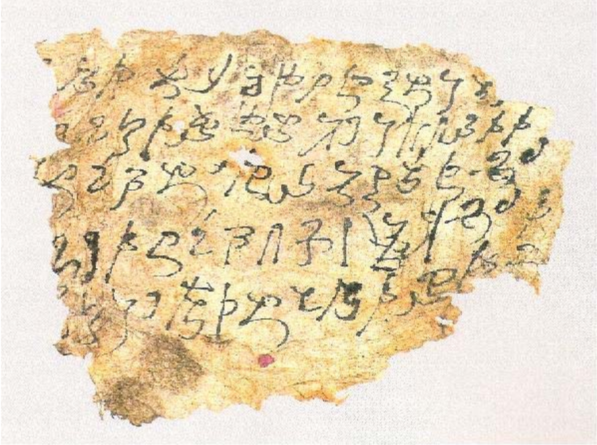

خروشتي الفبې د حيوان پر پوستکي باندي:

د خروشتي الفبې په هکله انګرېزی څېړونکئ (سر ویلیام جونز) وایي چي خروشتي لیک ژبه د آریانا ژبه وه او که چیري په پښتو کښي پوره څېړني وشي نو ښایي چي یو وخت د دغي ژبي (پښتو) په مرسته ډېري خروشتي کتیبې (لیکني) و لوستلي شي. د کتیبو له تاریخي څېړني څخه ځرګندیږي چي خروشتي الفبې له دریمي تر میلاد د مخه پیړۍ څخه بیا تر پنځمي میلادي پیړۍ پوري په دغو سیمو کښي موجوده وه.

ـ د خروشتي الفبې رواج د کنیشکا او د هغه د وروسته راتلونکوکسانو له خوا په کراره کراره دمنځه ولاړ او ځای یې یوناني الفبې و نیوئ.

ـ د مقدوني سکندر له راتګ نه وروسته د یونانیانو د نفوذ د ټینګېدلو په اثر یوناني الفبې ورو ورو عمومیت و موند. د یو لړ کتیبو او سیکو څخه داسي معلومیږي چي یوناني الفبې پدې سیمه کښي د میلادي اوومي پېړۍ تر لومړۍ نیمایي پوري عامه وه.

ـ کله چي اسلام افغانستان ته راغئ نو په لومړیو وختو کښي د یوناني الفبې په اساس د پښتو د خاصو تورو جوړول د عربي الفبې په اساس د مثال په توګه د (ځ) له پاره د عربي الفبې په اساس د (څ) توری په همدغه شکل جوړ شوئ دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـ د پښتو اوسنی لیک د عربي الفبې په اساس جوړ شوئ دئ. د عربي الفبې په چوکاټ کښې د پښتو د خاصو ږغونو د پاره توري غالباً ډېر پخوا جوړ شوي دي ځکه چې پښتو ژبه وه او لیک به یې هم وو. پدې هکله ځیني داسي روایتونه شته چې دا توري په څلرمه هجري پېړۍ کښې جوړ شوي دي.

ـ قاضي خیرالله پدې هکله په خپل کتاب خیراللغات کښې داسي لیکلي دي چې:
" د سلطان محمود په زمانه کښې د ده د یوه وزیر حسن میمندي (ګومان کیږي چې دا کلمه میوندي ده چې نسبت یې میوند ته کیږي) په خاصه اشاره قاضي صیف الله د پښتو د خاصو غږونو لپاره توري جوړ کړل چې هغه (څ ، ځ ، ډ ، ړ ، نړ ، ږ ، ښ ، ګ) دي او دغه ترتیب خاص رواج و موند".

ـ قاضي خیر الله د (ټ) په هکله لیکي چې پښتنو سوداګرو بیا وروسته په سیند او پنجاب کښې د مروجي (ت) پر سر باندي د (ط) د توري په لیکلو سره د (ټ) توری واړاوه.

د پښتو د خاصو تورو د منځ ته راتلو په هکله ډېر روایتونه شته. څوک وایي چې دا توري ډېر پخوا جوړ شوي دي، خو د هغو د جوړولو نسبت کله پیر روښان ته، کله اخوند درویزه ته او کله خوشال خان ته کیږي. ښایي د دې علت به دا وو چې دوی ته به پخوانی لیک نه وو رسېدلئ یا به یې په هغه قناعت نه درلود. ځکه نو د دوی په اثارو کښې دغه لیک دود یا بیخي اوښتئ او یا لږ څه بدلونونه پکښې معلومیږي. د عربي الفبې په اساس د پښتو لومړی اثر د سلیمان ماکو تذکره الاولیا دئ چې په (٦١٢ هـ ق) کښې یې د کندهار په ارغستان کي لیکلئ دئ او یوازي اته مخه ورنه پاتي دي. د دغه تذکرې لیک دود د اوسني لیک دود سره ډېر توپیر نه لري. یوازي (ځ) داسي لیکل شوې ده چې تر (ج) لاندي یې یو ټکئ لیکلئ دئ او د (ی) د ډولونو تر منځ ورکښې توپیر نه لیدل کیږي.

له دې ځایه څرګندیږي چې دغه تذکره د پښتو په یوه بشپړ او پر مخ تللي لیک دود لیکل شوې وه او امکان لري د قاضي صیف الله لیک دود به یې لیکونکي ته رسېدلئ وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـ داسي شواهد هم موجود دي چي د پښتو د خاصو تورو جوړول پیر روښان ته منسوبوي. د پیر روښان کتاب (خیرالبیان) د پښتو لومړی بشپړ کتاب دئ چي په (۹۷۰ هـ ق) کښي يې ليکلئ دئ او په (۱۰٦۱ هـ ق) کي د دوهم ځل د پاره د ده تر مرګ ۱۳۰ کاله وروسته د بهارتوی په قلم ليکل شوئ دئ.

د دې کتاب له ليکني نه ښرګنديږي چي د پښتو خاص توري د پیر روښان له خوا جوړ شوي او يا يې پوره انکشاف ورکړئ دئ.

په دې کتاب کښي د (ځ، ږ، ژ) توري د اوسنيو تورو سره سمون نه لري. د (ځ) توری يې تر (د) لاندي يو ټکئ، (ږ) يې د (د) په مينځ کښي ټکئ او (ژ) يې د اوسنۍ (ږ) په بڼه ليکلي دي.

ـ د پښتو ټولني په کتابخانه کښي د خوشال خان د اشعارو قلمي نسخې موجودي دي. په دغو کتابونو کښي هم د پښتو د خاصو تورو د پاره څه قاعدې موجودي دي. د خوشال خان په ليک دود کښي چي کوم نوئ شی ليدل کيږي هغه د ثقيلي (ی، ئ) موجوديت دئ چي کله يې (ئ) او کله يې (هـ+ي) ليکلې ده.

ـ د سليمان ماکو په تذکره الاوليا کښي د (ځ) تورئ د (ج) په شان ليکل کېدئ چي يو ټکئ به يې تر لاندي ليکلئ وو او د امير عبدالحمن خان په وخت کښي (ځ) د (څ) په شان ليکل کېده چي دغه (څ) د دواړو ږغونو د پاره په کار وړل کيدله.

ـ د امير حبيب الله خان په وخت کښي چي د پښتو تدريس د حبيبيې ښونځي په تعليمي نصاب کښي داخله شو د مولوي صالح محمد له خوا ورته د پښتو لومړی کتاب و ليکل شو، په هغه کتاب کښي يې د (ځ) د پاره داسي توری جوړ کړ چي د (چ، خ) په شان يې يو ټکئ پاس او يو ټکئ لاندي ليکئ.

لنډه يې دا چي د پښتو خاصو تورو ډيري لوړې او ژوري ليدلي دي. خو د پښتو ژبي دغه اوسني خاص توري، کله چي د پښتو ادبي مجلس (پښتو ټولنه) په (۱۳۱۱) هجري شمسي کال کښي منځ ته راغئ، ثقيله (ی) يې په (ئ) ومنله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تانیث (ښځینه) اسمونو (ۍ) بیا وروسته منځ ته راغله او د (ځ) د پاره یې هم دغه شکل و مانه. د پښتو ادبي انجمن د پښتو د اوسني او بشپړ لیک دود بنسټ کښېښود چي بیا وروسته د پښتو ټولني د غوښتني په اساس د (۱۳۲۱ هـ، ش) کال په لومړۍ فیصله کښي یوازي د افغانستان د لیکوالو له خوا او بیا د (۱۳۳۷ هـ، ش) کال په دوهمه فیصله کښي تر لږو ترمیمونو وروسته د ټولي پښتونخوا د لیکوالانو له خوا و منل شو.

د ژبي اهمیت

په هر دم پــه هر زمــان په کار ده ژبه
د هـــمه واړه جهان پـــه کار ده ژبـــه
نــا اشنــا اشنــا کــوي سـره خبـــري
پــه خــبرو نــژدې کــیږي خــلک لیري
د تــورزن پـــه کار نـــه وي هومره توره
لـــکه ژبــه چي هر ځای کښي وي منظوره
کـــه کاتــب دئ کــه کاغــذ دئ که قلم
ټــول د ژبـــي خــدمتــګار دي دم په دم
پــه مرغـــانــو کـــي تــوتي دئ عزت‌مند
دا پـــه دا چي ښې خبري کړي د خونـــد
مګر دوه شرطه په ژبه کښي په ضرور دي
دغه دواړه ضروري پـــه ښه دستـــور دي
اول دا چـــي ښـــې صـــحیح کـــوي خبري
چـــي خبـــري شـــي پـــه مثـــل مرغلري
بل پـــه بدو دي خوله نــه خوځـــوي خپله
تـــل دي ســـم پـــه انــدازه وي لـــکه تله
بــده ژبـــه د سړي پـــه ځان بـــلا شـــي
خــوږه ژبـــه د ســـړي چـــاپیـــر قـلا شي
هر سړی د سـړي توب دعوې چي کانـدي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځـــان دي پوه کاندي په ډېرو ژبو بانـدي
پـــه يـــوه ژبـــه مطلب نـــه پـوره کيږي
کـــــه هوښيار وي هم له سره نـــه پوهيږي
کـــه حاکــــم وي غور هيڅ نه شـي کولی
کـــه عالــــم وي طالب نـــه شي پــوهولی
پــــه سفـــر کښي لکه نـقش د دېــــوال
ګــنګ ولاړوي بـــې طاقتـــه بــــې مجال
خوصـوصا چـــي پښتـــو ژبـــي تـــه حاجت
پېښ شـــي ډېر زيـــاتي له حـده دا ساعت
(احمد) وکړ پــــه دا شـــــان اسـان کلام
چي پـــوهيـږي پرې کل واړه خـاص و عام

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library